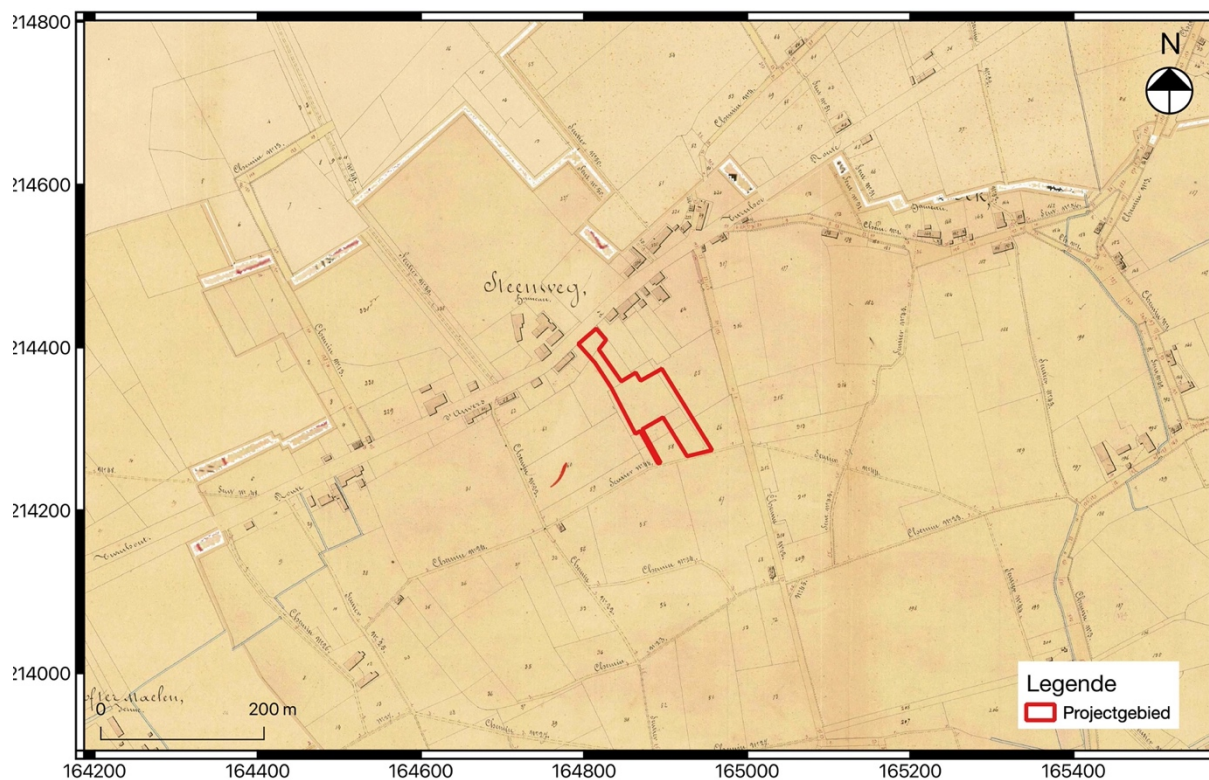

Archeologienota: Groepswoningbouw aan de Turnhoutsebaan 252-254 te Schilde

Sarah Fellahi
 Annelies De Raymaeker

**Archeologienota: Groepswoningbouw aan de
Turnhoutsebaan 252-254 te Schilde**

Colofon

Archeologienota: Groepswoningbouw aan de Turnhoutsebaan 252-254 te Schilde
--

Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Leidinggevend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Sarah Fellahi, Annelies De Raymaeker
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bv
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2023, Studiebureau Archeologie bv

Inhoudstafel

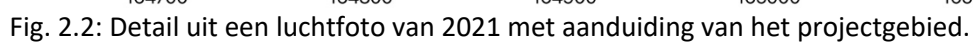
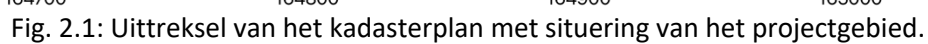
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	1
<i>1.1 Beschrijvend gedeelte</i>	<i>1</i>
1.1.1 Administratieve gegevens	1
1.1.2 Archeologische voorkennis	3
1.1.3 Onderzoeksopdracht	3
1.1.4 Beschrijving geplande werken	5
1.1.5 Werkwijze	10
<i>1.2 Assessmentrapport</i>	<i>11</i>
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	11
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	15
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	21
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	25
1.2.5 Synthese	26
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	29
<i>2.1 Administratieve gegevens</i>	<i>29</i>
<i>2.2 Gemotiveerd advies</i>	<i>31</i>
<i>2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem</i>	<i>33</i>
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	33
2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken	34
2.3.3 Onderzoekstechnieken	37
2.3.4 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk	39
Bibliografie	40

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2022J141
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning (stedenbouwkundige handelingen) met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 7184 m ² . Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m ² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker, OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Studiebureau Archeologie bv OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Schilde, Turnhoutsebaan 252-254 (fig. 2.1 en 2.2) Bounding box: punt 1: x = 164 788, y = 214 263 punt 2: x = 164 952, y = 214 429 Schilder, afd. 2, sectie C , perceel 16r, 16p, 16t, 14h, 14p, 14m, 14n
Relevante termen¹⁷:	Bureauonderzoek, Kempen
Bebouwde zones:	Bebouwing aanwezig ten noordwesten van het terrein, aan de Turnhoutsebaan

¹⁷ Thesaurus: <https://thesaurus.onroerenderfgoed.be>

2.2 Gemotiveerd advies

Dit bureauonderzoek is opgesteld naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunning voor een geplande omgevingsvergunning (stedenbouwkundige handelingen) langs de Turnhoutsebaan te Schilde. Er worden 14 halfopen eengezinswoningen en één meergezinwoning met omgevingsaanleg en nutsvoorzieningen gepland. Deze worden georganiseerd langs een nieuw aan te leggen wegenis die de Turnhoutsebaan met de Eugène Dierckxlaan verbindt. Ter hoogte van de meergezinwoning wordt een ondergrondse verdieping voorzien.

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde vooronderzoek, bestaande uit een bureauonderzoek, dient gewezen te worden op een noodzaak van verder archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem). De aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats kan op dit moment namelijk niet met zekerheid worden aangetoond. De bebouwing vanaf 1904 kan een verstoring factor gespeeld hebben, maar de aard van de verstoring kan op dit moment niet in kaart worden gebracht.

Het projectgebied is gelegen op het interfluvium tussen de Kleine Beek en de Zwanebeek en op een noordoost-zuidwest georiënteerd heuvelrug. Er zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van gradiënten (droge oevergronden langs vennen/bekken) in het paleolandschap ter hoogte van het projectgebied. Het ontbreken van een dergelijk ecologisch-strategisch interessante locatie resulteert in een eerder laag potentieel voor de aanwezigheid van (artefacten)vindplaatsen uit de steentijd (jager-verzamelaars). (fig. 2.3)

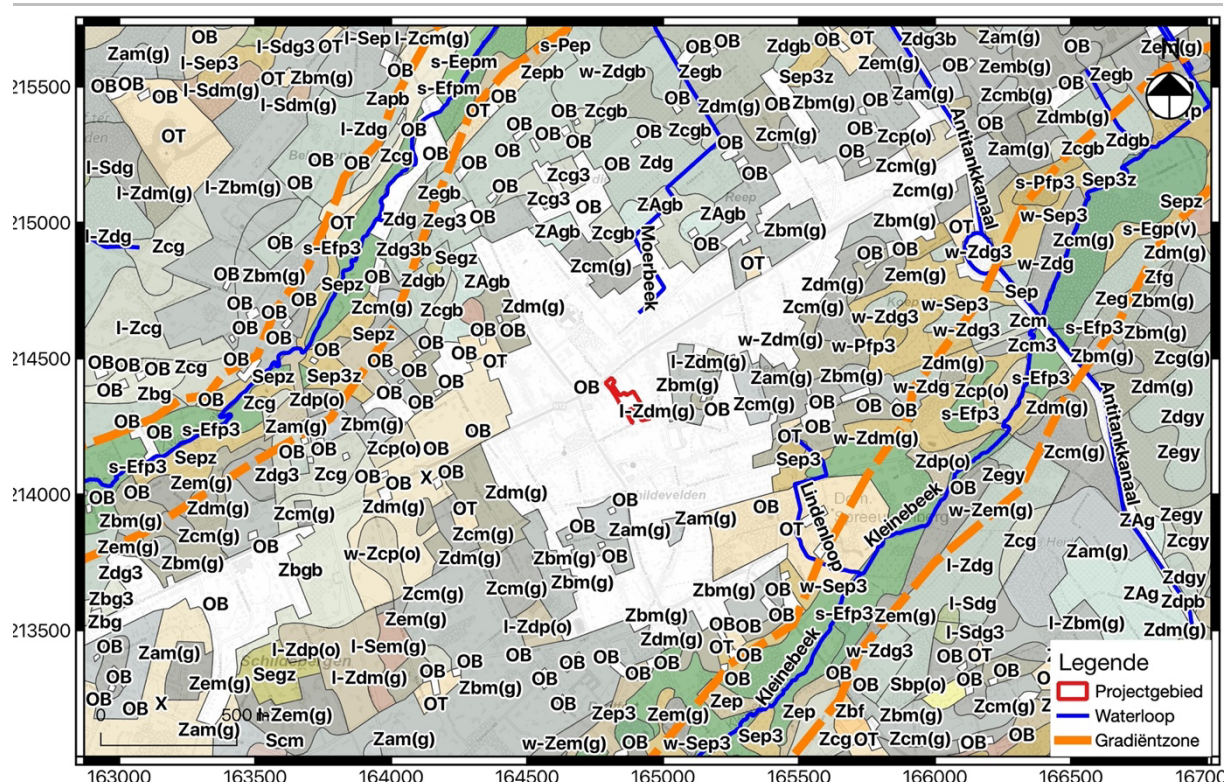

Fig. 2.3: Uittreksel uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied en de gradiëntzones.

De hogere en drogere ligging van het projectgebied biedt wel een gunstige parameter voor grondsporensites vanaf het neolithicum. De bodemkaart geeft geen informatie over de aanwezige bodems ter hoogte van het projectgebied maar de omgeving karteert matige natte of droge tot zeer droge zandbodems met een dikke humus A-horizont. Dit kan mogelijks een goede bewaring van het oude loopvlak aangeven (indien deze niet werd opgenomen in de ploeglaag). Historische kaarten uit de 19de eeuw tonen aan dat het terrein in gebruik was als akkerland. Vanaf 1904 is er bebouwing te zien in het noorden van het projectgebied.

Algemeen kan gesteld worden dat het terrein een archeologisch potentieel bezit voor het aantreffen van **grondsporensites** vanaf het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

Het te onderzoeken terrein heeft een oppervlakte van ca. 7184 m² (= het volledige projectgebied). Momenteel is verder archeologisch vervolgonderzoek echter juridisch niet mogelijk omdat het terrein nog niet in eigendom is van de initiatiefnemer. Daarnaast is het terrein momenteel nog gedeeltelijk voorzien van bomen. Voor deze redenen zal een programma van maatregelen worden opgesteld voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem¹⁸.

¹⁸ Zoals omschreven in het Erfgoeddecreet 2013, 5.4.7 “Procedure bij de onmogelijkheid of de onwenselijkheid om voorafgaand aan het aanvragen van de vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren”.

Fig. 2.4: Synthesekaart met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of er archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte deze voorkomen. Op deze manier zal het mogelijk zijn om in te schatten in welke mate de geplande werken een versturende impact zullen hebben. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraak te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en of er een mogelijkheid tot kennisvermeerdering bestaat.

Specifiek voor het proefsleuvenonderzoek:

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en de inschatting van het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

De volgende onderzoeksvragen zijn hierbij van belang:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Zijn er nog intacte, al dan niet begraven, (paleo)bodems aanwezig?
- In hoeverre is de bodemopbouw, zoals weergegeven op de bodemkaart, recent¹⁹ verstoord?

¹⁹ Hiermee wordt de periode na de Tweede Wereldoorlog bedoeld.

- Zijn er archeologische sporen en/of vondstconcentraties aanwezig binnen de grenzen van het vergunningsgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in ruimte en tijd?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site(s) en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?
- Wat is de aard en de datering van de aanwezige archeologische waarden?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie is gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

De keuze van de methodes voor verder vooronderzoek en het wel/of niet uitvoeren van deze onderzoeken, worden gebaseerd op de volgende vier criteria:

- 1° Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?
- 2° Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
- 3° Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?
- 4° Is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Mogelijk	Motivering
Geofysisch onderzoek	Nee	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen, omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient erop gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uitmaken van

			een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk. Op het terrein in kwestie is dit niet moeilijk uit te voeren door de aanwezigheid van ondergrondse funderingen.
Veldkartering	Nee	Nee	Het vergunningsgebied is op dit moment deels bebouwd en verhard. Veldkartering is bijgevolg momenteel onmogelijk en na de sloop zinloos.
Landschappelijk booronderzoek	Nee	Nee	Op basis van de vooropgestelde archeologische verwachting blijkt het niet noodzakelijk/nuttig om de aardkundige opbouw van het terrein te verifiëren en ook de opbouw van het bodemarchief en voorkomen van archeologische lagen. Deze methode is overbodig daar het terrein deels bebouwd is en de gewenste data efficiënter gegenereerd kan worden aan de hand van de bodemprofielen aangelegd tijdens een proefsleuvenonderzoek waarbij zowel de bodemopbouw als de aanwezigheid van eventueel aanwezige historische lagen kan worden geverifieerd.
Landschappelijke profielputten	Nee	Nee	Er wordt de voorkeur gegeven aan een onderzoek met proefsleuven, waarbij meteen zowel de bodemopbouw als de aanwezigheid van eventueel

			aanwezige historische lagen worden geverifieerd.
--	--	--	--

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Nuttig en noodzakelijk	Mogelijk	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Nee	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande

		onderzoekstechnieken. Een dergelijk onderzoek kan eventuele grondsporen aan het licht brengen, alsook inzicht geven in de eventueel aanwezige archeologische niveaus. Er wordt geadviseerd om tijdens het onderzoek grondig metaaldetectie uit te voeren. Hiermee wordt bedoeld het maaiveld, de verschillende aanlegvlakken (bij het graven van de sleuven) als de storthopen moeten worden gescreend.
--	--	---

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk *assessment* zijn beantwoord.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een vervolgonderzoek voorgesteld dat bestaat uit een **proefsleuvenonderzoek**.

Het onderzoek kan echter pas doorgaan wanneer het volledige projectgebied ontdaan is van alle niet te behouden hogere begroeiing en de huidige bebouwing (indien niet behouden). Aangezien de diepte van het archeologisch vlak niet gekend is, mag de begroeiing enkel bovengronds verwijderd worden. Er mag niet ontstronkt of gefreesd worden. Alle te slopen bebouwing wordt verwijderd. Ook hierbij geldt dat enkel bovengrondse constructies, inclusief vloerplaat, weg mogen. Eventueel aanwezige ondergrondse constructies dienen te blijven zitten.

De onderzoeksmethode beslaat een oppervlakte **van ca. 7.184 m²**, zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek.

2.3.3 Onderzoekstechnieken

Proefsleuvenonderzoek

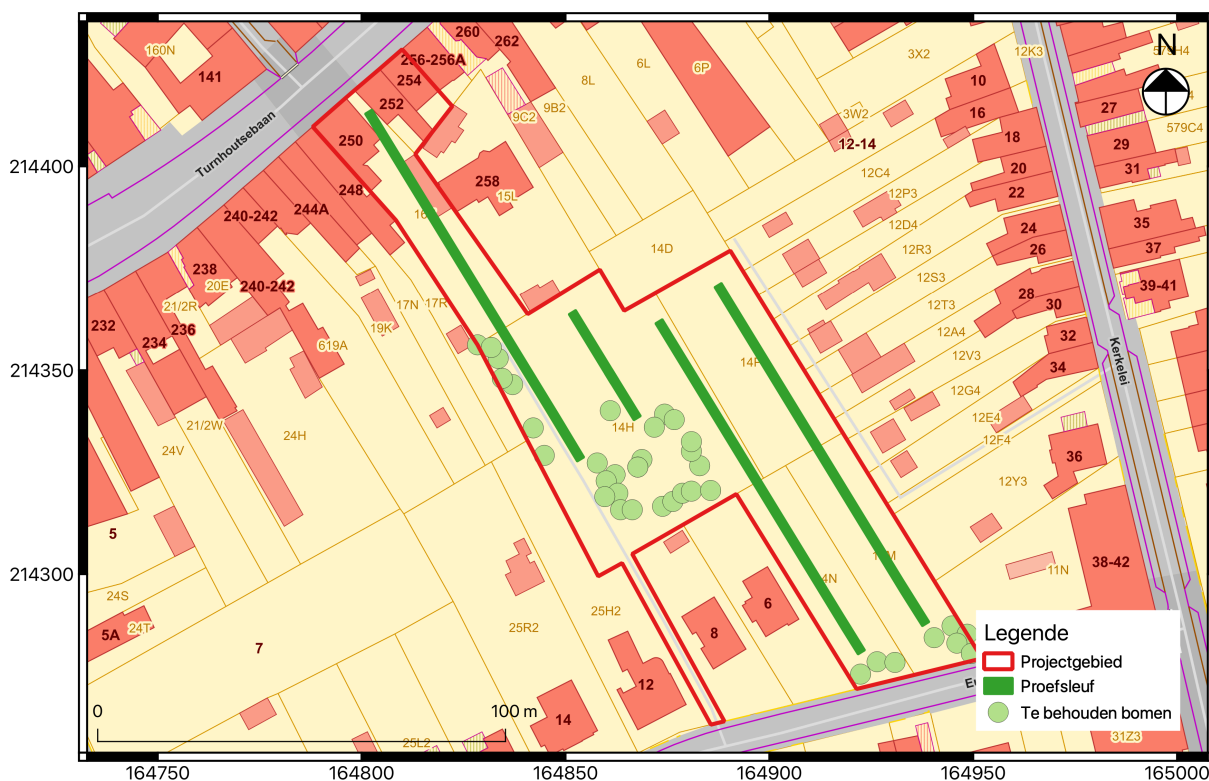
De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk versie 4.0 hoofdstuk 8.6. Omwille van de praktische reden zoals het werken evenwijdig aan de perceelgrens en het behalen van een correcte dekkinggraad, wordt geopteerd voor de aanleg van 4 sleuven (fig. 2.5). De sleuven zullen een quasi noord-zuidelijke oriëntatie hebben, evenwijdig aan de langste richting van de percelen. Omwille van praktische aspecten zoals snelheid en efficiëntie wordt geopteerd voor 2 m brede, parallelle proefsleuven met een tussenafstand die ca. 15 m bedraagt, gerekend vanuit de centrale lengte-as van de sleuven. De sleuven worden aangelegd tot op de archeologisch relevante vlakken. De dekkinggraad van 12,5 % volgens conventies wordt conform de Code Goede Praktijk opgesplitst in 10 % sleuven en

2,5 % kijkvensters. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. **Langs de Turnhoutsebaan wordt op de Ferrariskaart historische bebouwing gesitueerd. In deze zone wordt dus ook een kijkvenster / proefput voorzien om dit te controleren.**

Het steentijdtraject eindigt pas na het volledige prospectie-onderzoek, waaronder het proefsleuvenonderzoek valt. Extra aandacht wordt tijdens het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek besteed aan het aantreffen van lithisch materiaal. Indien tijdens het onderzoek *in situ* bewaard lithisch materiaal wordt aangetroffen, worden deze in 3D opgemeten en geregistreerd. Indien nodig wordt, nog tijdens het veldwerk, het materiaal voorgelegd aan een materiaaldeskundige.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandeloze bak. Kijkvensters worden gebruikt om sporenconcentraties nader te bekijken, maar ook om schijnbaar lege zones te controleren. Indien echter anderzijds blijkt tijdens het proefsleuvenonderzoek dat de ondergrond sterk verstoord is, kan overgeschakeld worden op proefputten in de lijn van de sleuven met een tussenafstand van ca. 5 m (of volgens het voortschrijdend inzicht van de veldwerkleider) teneinde de mogelijke verstoring (en) snel en efficiënt in kaart te brengen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient rekening te worden gehouden met de **te behouden bomen**. Er wordt steeds dusdanig gewerkt dat de kroonprojectie en het wortelgestel gevrijwaard worden.

2.3.4 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk

Afwijkingen t.o.v. de vooropgestelde bepalingen in dit programma van maatregelen en/of de Code van Goede Praktijk worden niet onmiddellijk verwacht, maar dienen te worden gemotiveerd in het verslag van resultaten bij de nota.

Bibliografie

Literatuur:

ACKE B., BRACKE M. & FONTEYN P. 2020: *Nota Schilde Eugene Dierickxlaan 15*, Moerbeke-Waas.

ARCKENS M., DE BEENHOUWER J. 2021: *Archeologienota Schilde Turnhoutsebaan 272-278 en Kerkelei 10-16*, Wijnegem.

BARTHOLOMIEUX B. & VAN RANSBEECK L. 2018: *Archeologienot Schilde N121 (prov. Antwerpen)*, Ingelmunster.

DE RIJCK A. 2021: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Schoolstraat, Puttenhoflaan en Oelegemsteenweg te Schilde (provincie Antwerpen)*, ABO archeologische rapporten 1497, Aartselaar.

DUPONT L. 2020: *Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Schoolstraat 33 te Schilde*, Tienen.

HEIRBAUT E.N.A. & HAGEN J. 2020: *Bouw van een nieuw appartementencomplex aan de Turnhoutsebaan te Schilde - Archeologienota*, Halle-Zoersel.

HEIRBAUT E.N.A & GEELEN N. 2020: *Nieuwbouw aan de Van de Wervelaan te Schilde*, Halle-Zoersel.

HOLSTEIN C. & MILIS S. 2023: *Archeologienota Korte Lindenstraat te Schilde*, Aartselaar.

VAN RANST E. & SYS C. 2000. "Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)". Gent: Laboratorium voor Bodemkunde.

Websites geraadpleegd (November 2022):

www.agiv.be

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

<https://www.google.be/maps>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13702>

<https://thesaurus.onroerenderfgoed.be/>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>